

TEKST MARIE-JOSÉ KLEEF
BEELD FRANK RUITER

Interview

OPZIJ I NR. 5 | 2016

‘Dat mechanisme van klein houden heeft geen vat op mij’

Stienen

Als het gaat om de vluchtelingen crisis, emancipatie of diversiteit lijkt het debat te polariseren. Je bent voor of tegen, naïef of extreem. Publicist, spreker en Eerste Kamerlid **Petra Stienen**, winnaar van de Aletta Jacobs-prijs 2016, vindt dat het verhaal van het grote midden te weinig aandacht krijgt. ‘Daar is behoefte aan. Ik leef al zes jaar van een genuanceerd verhaal!’

Ze werkte zeventien jaar voor het ministerie van Buitenlandse Zaken, waarvan een groot aantal jaren als diplomaat in Egypte en Syrië. Nu is ze al zes jaar zelfstandig ondernemer. In de Eerste Kamer, waar ze sinds juni 2015 D66 vertegenwoordigt, is ze een van de ervaringsdeskundigen als het gaat over zzp'ers. Heel vaak krijgt ze van collega's de vraag wat ze nou eigenlijk doet. En dan is ze wel even bezig. Ze geeft lezingen over onderwerpen als emancipatie, leiderschap en Syrië, ze schreef boeken over de Arabische Lente en over de Limburgse achterstandswijk waar ze opgroeide, ze schrijft opiniestukken en columns, geeft strategisch advies, was betrokken bij Kracht on Tour, dat vrouwen stimuleert om financieel zelfstandig te worden, en heeft een hele trits vrijwillige nevenfuncties van Europees tot gemeentelijk niveau. 'Ik denk dat we naar een samenleving gaan waarin het gewoner wordt dat je een combinatie van bezigheden hebt.'

Stienen weet dat ze bevoorrecht is, maar je moet bij haar niet aankomen met het argument 'Ja maar, de meisjes in de supermarkt dan?' Ze gelooft dat iedereen moet kijken wat zijn of haar talenten kunnen toevoegen aan de samenleving. Toch ontcom je in een gesprek met Stienen onmogelijk aan vragen die beginnen met 'Ja, maar...'. Al is het alleen om er even tussen te komen als ze doorstoomt met de positieve verhalen, die ze heeft verzameld als tegenhangers van de doemdenkscenario's.

Vorige maand ontving ze de Aletta Jacobs Prijs. De jury roemt Stienens vermogen om vrouwen binnen en buiten Nederland een podium te geven en hun stem te versterken, wat volgens hen met de huidige vluchtelingencrisis actueler is dan ooit.

Het juryrapport noemt je een rolmodel omdat je laat zien dat iedere vrouw ongeacht afkomst of omstandigheden een held kan zijn. Maar die gedachte prikkelt toch ook meisjes die naar het kalifaat afreizen?

'Goh, wat typisch dat je juist daaraan denkt. Dat is zo'n uitzondering. Ik denk eerder aan studenten die ik sprak, en aan alle vrouwen met een stemmetje in hun hoofd dat zegt: Val niet op. Kleur niet buiten de lijntjes. Pas was ik in de Pieterskerk in Leiden bij een lezing van Gotham Chopra. Hij droeg de aanwezigen op zich drie vragen te stellen: Wie ben ik? Wat is mijn verhaal? Wat kan ik betekenen voor de samenleving? Die vragen zouden vrouwen zich vaker moeten stellen. Iedereen heeft een eigen verhaal en talent.'

Met de vraag 'Wie ben ik?' kun je een leven lang bezig zijn.

'Natuurlijk! Je groeit altijd. Ik zie het bij mijn dochter die net 18 is geworden, maar ook bij mijn moeder van bijna 70. Ook ik groei nog steeds, maar ik weet wel wie ik ben: een verhalenverteller. Met nuance en mildheid.'

Begeleid je je dochter bij haar eigen zoektocht?

'Voor zover ze me dat toestaat wel. Aanvankelijk was ik een heel intellectualistische moeder en las ik alles over hoe je een kind moet opvoeden. Uiteindelijk heb ik uit al die literatuur alleen het advies overgenomen dat je eigenlijk alles moet toestaan, behalve jezelf of een ander pijn doen en dingen kapot maken.'

Welke groei maak je nu zelf door?

'Ik volg een opleiding transactionele analyse. Over het versterken van autonomie. Daarbij draait het om

groei in bewustzijn, spontaniteit en verbinding met anderen. Autonomie gaat niet over onafhankelijkheid, want we hebben elkaar nodig, maar wel over weten wie je bent en waar je vandaan komt, en over verder gaan zonder last te hebben van je verleden. Als je stevig in je schoenen staat, is het makkelijker om anderen te accepteren. Als ik met empathie over mensen spreek, reageren mensen soms alsof ik iets van hen afpak. Voor hen is alles een *zero sum game* geworden: als die vluchtelingen hierheen komen, raak ik iets kwijt. Terwijl ik denk: wat voegen ze toe?'

En dan zeggen mensen: 'Ja, die Petra Stienen heeft makkelijk praten.'

'Waarom? Ja, ik ben bevoorrecht, maar hoe is dat zo gekomen? Ik kreeg het ook niet op een presenteerblaadje aangereikt, hoor. Precies daarom heb ik meegedaan aan *Het mooiste meisje van de klas*.'

In 'haar' aflevering van het AVROTROS-programma *Het mooiste meisje van de klas* is te zien hoe Stienen zich ontworstelde aan een moeilijke thuissituatie, in een arbeiderswijk in Roermond, aan de verkeerde kant van het spoor. Daar schreef ze een boek over, *Terug naar de Donderberg*. Haar vader was huisschilder en zat vaak zonder werk. Stienen ergerde zich aan de slachtofferrol die haar vader zich aanmat, door altijd anderen de schuld te geven van zijn situatie. Ze ging de strijd aan, soms vielen er klappen. Later werd pas duidelijk dat haar vader manisch-depressief was. Aan de spanningen thuis ontsnapte ze door te lezen en leren. Ze ging naar het Bisschoppelijk College Schöndeln aan de goede kant van het spoor. Daarna volgde een studie Arabisch in Leiden, waar ze razendsnel haar Limburgse accent afleerde.

'Ik gaf onlangs een lezing in een buurthuis in de Haagse Schilderswijk over mijn Donderberg-boek. Na afloop sprak een jonge Nederlands-Marokkaanse me aan, Karima. Met een onvervalst Haags accent zei ze: "Ik dacht altijd, die komt uit Wassenaar of zo, maar we zijn hetzelfde. Het maakt niet uit waar je vandaan komt, ook ik kan mijn ambities waarmaken." Heel veel mensen hebben mij gevraagd waarom ik aan *Het mooiste meisje* meedeed. Als ik vooraf had geweten dat maar één vrouw als Karima zich zou herkennen in mijn verhaal, had ik het weer gedaan. Wist je trouwens dat één op de vijf inwoners van de Schilderswijk op D66 stemt? Zij zijn het ook zat om aangesproken te worden op hun afkomst, religie of

op wat ze niet kunnen. Ze willen kijken naar wat ze kunnen doen om uit hun situatie te komen. Auto-noom zijn. Ik ging na zeventien jaar weg bij Buitenlandse Zaken om aan de slag te gaan bij een managementadviesbureau. Na een jaar werd ik al ontslagen. Zat ik op mijn 45ste bij het UWV, alleenstaand, met een dochter en twee maanden spaargeld. "U heeft zo'n rare studie gedaan," zeiden ze. "En met uw leeftijd." Volgens hen was ik kansloos. Gelukkig ben ik nooit vatbaar geweest voor de mechanismes van klein houden.'

'Zat ik op mijn 45ste bij het UWV, alleenstaand, met een dochter en nog twee maanden spaargeld'

Over klein houden gesproken, hoe lukt het je om niet gefrustreerd te raken over de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen in de Arabische wereld?

'Door met die vrouwen te praten. Van mijn Arabische vriendinnen heb ik zoveel geleerd! Ik heb soms meer met hen gemeen dan met veel westerse vrouwen. Ik herken hun ongebreidelde optimisme, hun lef om te spelen met conventies en hun omhelzing van verandering. Zij brengen dingen in beweging. Waar vrouwen onderdrukt worden, verliezen ook de mannen, moet je bedenken. Heel veel mannen gedijen ook niet in zo'n machocultuur. Zo zou je ook naar vluchtelingen moeten kijken. Houd je mening even voor je en stel een vraag!'

Je was vorig jaar met je dochter in vluchtelingenkampen in Libanon. Hoe heeft zij dat ervaren?

'Ook zij ziet de enorme veerkracht van vrouwen in de moeilijkste omstandigheden. We hebben meegedraaid in een cultureel project en dan zie je dat zelfs daar nog ruimte is voor vrolijkheid en levenslust. Tien dagen lang heb ik voor mijn dochter vertaald. Jonge meiden vroegen haar of ze al getrouwd was. "Nee joh," zei ze, "ik ben 17!" Was een van die meiden →

Petra Stienen is een van de keynote speakers tijdens de Opzij Top100 op maandag 10 oktober. Kijk voor meer informatie op opzij.nl/top100

PETRA STIENEN IN 96 WOORDEN

Geboren 8 mei 1965, in Roermond

Opleiding: Arabisch, Universiteit Leiden en in Caïro, Midden-Oostenstudies, Universiteit Londen

Bekend van: optredens bij actualiteitenprogramma's als duider van de Arabische wereld

Boek op het nachtkastje: *Fire and Ashes* van Michael Ignatieff en *Pluche* van Femke Halsema

Laatste keer gedanst: op het verjaardagsfeestje van een hartsvriendin

Heldin: Shirin Musa van Femmes for Freedom

Heimelijk genoeg: in pyjama series kijken als *Scandal* en *House of Cards*

Onaantrekkelijke eigenschap: ongeduld en nooit iets vooruit willen plannen

Motto: 'Toeval is beter dan duizend afspraken' en 'Durf een ander te gunnen wat je jezelf gunt'

14 en die had al twee kinderen. Ja, dan valt ze wel even stil. Ik vind het ongelooflijk om te zien dat een instabiel land als Libanon anderhalf miljoen vluchtelingen opvangt. Één op de vier inwoners is nu een Syriër. Voor wat die mensen moeten meemaken, buig ik mijn hoofd.'

Hoe breng je de nuance terug als er varkens in bomen hangen en mensen asielzoekerscentra belagen? Moet onze regering meer leiderschap tonen?

'Heel boze mensen laten zich niet overtuigen. Voor dat slachtoffergedrag heb ik heel weinig begrip. Hoezo is het de schuld van vluchtelingen dat je werkloos bent of je kinderen moeten wachten op een sociale huurwoning? Dan moet je toch echt kijken naar de politiek, de banken en woningcoöperaties. Ik las een mooie uitspraak: "Wat zegt het over jou, als je bang bent dat iemand die hier niets of niemand kent en de taal niet spreekt, jouw baan inpikt?"

We moeten de tegenstand ook niet overdrijven. In 2010 schreef Fred Feddes een stuk over de wet van de reisleader, waarin hij uitlegt dat 5 procent van het reisgezelschap het sowieso helemaal niks vindt. Met als gevaar dat je je helemaal richt op die klagers en vergeet dat 95 procent het wél naar zijn zin heeft. Zo was ik bij een voorlichtingsavond waar 350 vrijwilligers kwamen opdraven voor de opvang van zevenhonderd asielzoekers. Daarbij zie ik veel goede burgemeesters hun verantwoordelijkheid nemen. Ik kies echt voor het midden en leef al zes jaar van een genuanceerd verhaal! Ik kom overal mensen tegen die mij aanmoedigen om door te gaan.'

Welke rol spelen vrouwen in de huidige vluchtelingenstroom?

'Ze zijn de dragers van de orde, structuur en cultuur. In 2015 was 27 procent van de asielaanvragers vrouw. Dat percentage neemt wekelijks toe, terwijl het opvangbeleid nog volledig gericht is op mannen. Er is nauwelijks privacy bij onderzoeken, aan maandverband of tampons is moeilijk te komen, er is vaak geen anticonceptie, er zijn te weinig maatregelen genomen om seksueel geweld te voorkomen of te bespreken, er is geen zwangerschapsbegeleiding en soms zit er zelfs geen deur in het toilet. Met mijn D66-collega's Sjoerd Sjoerdsma uit de Tweede Kamer en Europarlementariër Sophie in 't Veld zijn we aan het inventariseren wat daaraan gedaan kan worden.'

'Hoezo is het de schuld van vluchtelingen dat je werkloos bent?'

Het Amsterdamse VVD-raadslid Dilan Yesilgoz schreef in NRC Handelsblad dat ze het gerommel in de marge vond dat feministen zich druk maken om posters van SuitSupply, zolang er problemen zijn met eerwraak en de economische zelfstandigheid van vrouwen. Hoe kijk jij daar tegenaan?

'Impliciet seksisme is onderdeel van het klein houden van vrouwen. Als ik met studenten voorbeelden van alledaags seksisme doorneem, zit de hele zaal te knikken. Zogenaamd leuke grapjes van mannen, die we maar moeten weglachen. Nog altijd moet je als vrouw in Nederland bedenken hoe je veilig thuiskomt zonder lastig gevallen te worden. Waarom accepteren we dat? Zo'n Haagse hockeyjongen van een jaar of 20 sloeg me eens keihard op mijn billen toen hij voorbij fietste. Ik heb de politie gebeld. Die behandelde mijn aangifte keurig. Een prominente journalist die ik later op een feestje sprak, vond het idioot dat ik de politie had gebeld. Die posters van SuitSupply maken vrouwen tot object en komen voort uit een pervers brein dat het normaal vindt om vrouwen te kleineren en betasten. Bij conferenties worden vrouwen in de panels vaak nog slechts getolereerd, en alleen dan als ze zich gedragen als *one of the boys*. Terwijl ze niet getolereerd zouden moeten worden, maar geaccepteerd vanwege hun capaciteiten. Ook hier geldt het *zero sum game*-denken bij die mannen: als we meer vrouwen uitnodigen, raken wij iets kwijt. We moeten dus bondgenoten zoeken, en niet de fout maken ons af te zetten tegen mannen. Want om het zonder hen te doen, dat moeten we niet willen. Daar zijn mannen veel te leuk voor!' ■